

René Descartes - door Kerstin

01-07-2022 · Expertisecentrum Buitenpromoveren · Blogs-10

Bestaan er levende machines? Als we de sciencefiction films moeten geloven, is dat onze toekomst. Maar minder bekend is, dat we in ons verleden al levende machines hebben gehad. Tenminste, dat was de opvatting van de filosoof en wiskundige René Descartes (1596-1650).

Het verschil tussen levende machines en levende wezens lag niet in het hebben van een hart of hersenen, maar in het al dan niet beschikken over de vaardigheid om te kunnen denken. Hij noemde dat laatste de 'res cogitans', vrij vertaald de denkende zaak of het denkende ding. Dat hebben wij mensen dus, als unieke eigenschap. Hij vatte dat kort en krachtig samen in de beroemde uitspraak 'Cogito ergo sum'.

Of eigenlijk 'Je pense, donc je suis', want Descartes schreef de eerste versie van zijn verhandeling in het Frans (die overigens werd gedrukt in Leiden). 'Ik denk (na) dus ik besta.' Deze gedachte bleek een handige scheidslijn te vormen tussen mensen en de rest van de wereld. Zoals dieren. Handig, want Descartes leefde midden in de renaissance, een tijdperk waarin de aandacht voor de wetenschap weer opbloeide. Inclusief de medische wetenschap, waarbij eveneens experimenten op dieren plaatsvonden.

Die het bij leven niet zelden uitkrijsten van de ... Tja, pijn? Dat dus niet, volgens Descartes. Want wie niet kan nadenken, heeft geen bewustzijn, en is dus een levende machine. En machines ervaren geen pijn. Sterker nog, de reacties van gekwelde dieren werden vergeleken met het kreunen van bomen. Geluid, jazer. Gevoel, nee hoor. En daarom vond vivisectie - experimenten maar ook ontleding - op dieren in die tijd per definitie onverdoofd plaats.

Wat een barbaarse handelwijze, gelukkig zijn we in al die eeuwen wijzer geworden, verzucht u nu vast opgelucht. Nou, dat is maar heel betrekkelijk. Onderzoekers van de Memorial University of Newfoundland zeggen bewijs te hebben gevonden dat kinderen al herinnering kunnen hebben aan iets dat is gebeurd in hun tweede levensjaar.

Dat lukt vooral als ze die herinnering niet hoeven te vertellen, maar mogen tekenen of met foto's mogen aanwijzen, zo toonde een Nieuw-Zeelandse studie van Gabrielle Simcock (University of the Sunshine Coast) en Harlene Hayne (University of Otago) aan. Maar baby's, in elk geval tot de leeftijd van pakweg achttien maanden, lijken nog niet zo ver te zijn.

Met als gevolg dat tot in de jaren tachtig (ja, ik bedoel de twintigste eeuw) in Westerse landen baby's zonder narcose, en zelfs zonder pijnstilling werden geopereerd. Spierverslappers werden wel toegepast om het werk van de chirurg - niet zelden ging het om een buik- en hartoperatie - te vergemakkelijken. Deze praktijken stopten pas naar aanleiding van de dood van de te vroeg geboren baby

Jeffrey.

Zijn ouders ontdekten dat hun zoon zonder verdoving was geopereerd, en hun acties leidde in 1987 tot een verklaring van de American Academy of Pediatrics: het werd niet langer ethisch gevonden om operaties uit te voeren op (premature) baby's zonder narcose. En daarmee werd in feite geregeld dat dit in de reguliere geneeskunst niet meer zou voorkomen.

'My Fear Is Not, and Never Will Be, Your Fear'. Dat is de intrigerende titel van het recente artikel in *Affective Science* van de dierwetenschappers Mariska Kret, Jorg Massen en Frans de Waal (2022). Het artikel gaat over emoties en gevoelens bij dieren. Dat dieren emoties hebben wordt inmiddels algemeen als een wetenschappelijk inzicht aanvaard. Gezien het feit dat bijvoorbeeld chimpansees zo nauw aan ons verwant zijn, vinden de auteurs het aannemelijk om te denken dat zij ook gevoelens hebben.

Daarom is het volgens Massen, Kret en De Waal vanuit ethisch standpunt beter om in deze discussie de bewijslast beide kanten op te laten gaan. Massen: "Laten we ervan uitgaan dat dieren ook gevoelens hebben, tenzij anders bewezen." Ik houd mijn hart vast voor de volgende ontdekking dat dieren (zinvolle) gedachten hebben, want voordat je het weet moeten we erkennen dat ze zijn.

Descartes, R. (1637). *Discours de la Méthode - Pour bien conduire sa raison, & chercher la vérité dans les sciences*. Leiden: Jan Maire.

Kret, M., Massen, J., & Waal, F. de (2022). *My Fear Is Not, and Never Will Be, Your Fear: On Emotions and Feelings in Animals*. *Affective Science*, maart.
doi:10.1007/s42761-021-00099-x

Bron

<https://www.expertisecentrummbuitenpromoveren.nl/Ren%C3%A9-Descartes-door-Kerstin>

PDF gemaakt op basis van de volledige blogpagina.